

Tiilenpunainen 'Åkerö' omena

Åkerö-omenan alkuperä ja viljelyhistoria

Talvilajike 'Åkerö' polveutuu Etelä-Ruotsista Åkerön tilalta Södermanlandista 1700-luvun loppupuoliskolla kasvaneesta puusta. Emopuu eli, noin 200-vuotiaaksi, 1990-luvulle asti. Se on epävarmaa, oliko emopuu kreivi C.G. Essenin Hollannista tuoma lajike vai siemenkylvöstä syntynyt. Se sai nimen Åkerö (syn. Åkeröäpplet, Åkerön omena) 1800-luvun puolivälissä, jonka jälkeen se alkoi nopeasti levitä viljelyyn Ruotsissa ja myös Suomessa. 1930-luvulle tultaessa se oli Suomen kolmanneksi yleisin omenalajike.

Hedelmä on lieriömäinen ja kellertävää pohjaväriä peittää tiilenpunainen lajikkeelle tunnusomainen peiteväri. Kantakuoppaan kasvaa usein nysty ja se on myös hyvä tuntomerkki. Se kypsyy korjattavaksi syys-lokakuun vaihteessa ja säilyy hyvin varastossa yli joulun. Hedelmä on rapea, mehukas ja herkullisen aromaattinen.

Sangen talvenkestävä 'Åkerö' kuului vuosikymmenten ajan kauppavakiolajikkeisiin Suomessa. Ammattiviljelyssä lajikkeen myöhään satoikään tulo, jaksottaissatoisuus ja herkkyys tuppilohomeelle ovat sittemmin olleet vaikuttamassa siihen, että sen ammattiviljely on hiipunut. Sen sijaan kotipuutarhoissa se on edelleen suosittu.

'Åkerö' on talletettu kansalliseen geenivaraomenapuiden kokoelmaan pitkäaikaissäilytykseen lajikkeen geneettisen monimuotoisuuden, erinomaisen talvenkestävyyden ja merkittävän viljelyhistorian vuoksi.

Viljelyhistoria Hämeessä

Hämeeseen Åkerö tuli viimeistään 1900-luvun alussa Tammelaan Mustialan maanviljelysopistoon koekentälle ja on hyvin mahdollista, että sitä myös myytiin Mustialasta jo tuolloin. 1900-luvun ensimmäisen puoliskon taimihinnastoissa Åkerö oli yleisimpien myynnissä olleiden lajikkeiden joukossa. Vanhoissa taimihinnastoissa on ilmoitettu myös punaisen keltaisen ja valkoisen Åkerön taimia.

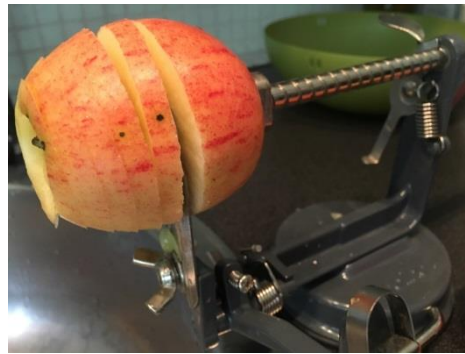
Hunajakodon 'Åkerö' ja muut omenalajikkeet

Jokioisten kartanon siirappitehtaan johtajan asunto on rakennettu vuonna 1920 ja puutarha on perustettu samoihin aikoihin. Etelärinteeseen istutettiin kahdeksan omenapuuta. Lajikkeista ensimmäisinä istutettiin 'Åkerö', 'Mustialan Valkea', 'Valkea Kuulas' ja Äsin Parooni-niminen puu ja vähän myöhemmin 'Kaneli'.

Ilmeisesti Kanelista ja Åkeröstä oli kaksi puuta. Näistä lajikkeista 'Äsin Paroni' on harvinaisin ja erikoisin. Sen nimisiä puita tuotiin Ruotsista Äsin tilalta ensimmäisen kerran Suomeen Mustialaan ilmeisesti vuonna 1893 uutta hedelmätarhaa perustettaessa. Tätä kesälajiketta istutettiin vain harvoin puutarhoihin kokeilumielessä. Tämä hedelmältään erittäin aromikkaaksi kehuttu lajike on alkujaan hollantilainen, mutta myöhemmin Ruotsissa nimetty 'Äs Baron' nimiseksi.

Omenapuu näkyvät vielä vuoden 1937 valokuvassa, ennen kuin ne paleltuivat muutama vuosi myöhemmin Suomen talvisodan pakkastalvena 1939-1940. Pian tämän jälkeen puutarhaan hankittiin uusia taimia, mm. Åkerö- ja Kaneli-puita.

Hunajakodon Åkerö-puu tuottaa runsaasti satoa ja siitä riittää myös hillottavaksi ja tuoremekuksi. Hunajakodon omenahilloissa maistuu inkivääri, kardemumma ja sitruuna.

Kuvat: Elise Anttinen